

Jes Mathiesen Kylling

1873 — 1931

En dansk kristen stridsmand

Af † *Jens Holdt*

Moderlandet Danmark havde ikke glemt sin »røvede datter« — Sønderjylland — efter 1864, selv om det kun var de enkelte mænd og kvinder, der holdt forbindelsen vedlige. En af disse aktive venner af den sønderjyske sag var præsten Johannes Clausen i Vonsild, Vilhelm Becks ungdomsven. Han fik ved århundredskiftet under overpræsident von Köllers tvangs- og voldsregimente den gamle indremissionær Anders Stubkjær, Bording, veteran fra 1848, til at foretage en rejse til Nordslesvig for at optage kontakt med Indre Missions ledere. Han besøgte præsterne Nic. C. Nielsen, Sommersted, og H. Tonnesen, Hoptrup, gårdejer P. K. Petersen, Sillerup, men også politikeren H. P. Hanssen. Dette besøg affødte en øget støtte fra Indre Mission i kongeriget og en større nationalpolitisk aktivitet i indremissionske kredse i Nordslesvig, hvad f. eks. viste sig ved valgene.

I 1907 — optantkonventionens skelsættende år og generationsskiftets indenfor Indre Mission — formåede et kongerigsk støtteudvalg bestående af pastor C. Moe, Skanderup, højskoleforstander Thomsen, Børkop, indremissionær H. Chr. Beck og redaktør H. I. F. C. Matthiesen, »Kristeligt Dagblad«, så daværende KFUM-sekretær i Ålborg, nordslesvigeren Jes Mathiesen Kylling — efter flere forudgående forgæves henstillinger — til at vende tilbage til sin hjemstavn og optage et kristeligt ungdomsarbejde sønden å. I sommerferien rejste han hjem til Vonsbæk og aftalte det nærmere med lederen af Indre Mission, Tonnesen. Denne var lige vendt hjem fra en rekreations- og informationsrejse til Norge med løsenet: »mere organisation« og mente da i sin vante optimisme at have god brug for en i kongeriget fuldt uddannet ungdomssekretær til arbejdet

blandt unge, ligesom jo også i 1887 den første indremissionær Lars Birk var blevet overtaget fra sin tjeneste i kongerigets Indre Mission.

Jes Mathiesen Kylling var født i Vonsbæk nord for Haderslev fjord den 1. juli 1873. Hans fader var skibskaptajn på Kina-kysten, men døde, da sønnen var 8 år. Moderen havde da ført hjemmets landhandel med tilhørende landbrug videre. Jes kom efter konfirmationen i manufaktur lære i Haderslev og tog efter at have aftjent sin værnepligt 1894-96 sidst i 90'erne til København. Her kom han under påvirkning af den kendte ungdomsleder Olfert Ricard og blev dennes fuldtro lærling. Ved læsning af nordisk og engelsk litteratur udvidede han sine kundskaber og sin horisont. I 1901 tog han til Jylland og blev et aktivt KFUM-medlem i Århus og Hjørring (formand) og fra 1903 ansat sekretær i Ålborg. Han var således nu, 34 år gammel, vel forberedt til en kristelig ungdomsgerning i sin hjemstavn, var en nidkær missionsmand, talte et smukt dansk og var fortrolig med den internationale kristne ungdomsbevægelses forgrenede og i disse år stærkt voksende arbejde.

Aftalen med pastor Tonnesen lød på, at han skulle begynde november 1907, da også et nyt kuld på 11 nye indremissionærer, deriblandt 2 ungdomsarbejdere, gårdejer P. Paulsen, Brændstrup, og skotøjshandler Børsen-Hansen, Haderslev, gik i arbejde. Men i mellemtiden havde der på et forhandlingsmøde i Haderslev rejst sig en stærk protest mod Kyllings ansættelse. Begrundelsen var, at han tilhørte en familie, som var »totalt nationalt fordærvet«. Man sendte ham da et brev med henstilling om at blive borte, idet man ikke mente at have brug for hans hjælp.

Men med denne brutale præsteunds sigelse var også alle hans egne hidtidige betænkeligheder ved det nye kald fejlet tilside. Han så nu, hvordan landet lå i Nordslesvig, at de tyske præster ikke ønskede danskuddannede medhjælpere. Han rejste alligevel i november til Haderslev, hvor han var godt kendt og havde venner, for at tage et kristeligt ungdomsarbejde op, — og nu på et bevidst dansk grundlag — med det nævnte støtteudvalg nord for grænsen og en nydannet støttekreds i Nordslesvig, bestående af malermester Magnussen, Haderslev, landmændene H. og J. Bruun og H. Chr. Nicolajsen, Skodborg, J. og P. Gamborg, Skrave sogn, og R. Høfring, Tyrstrup, i ryggen.

Under hård modstand fra de ledende tyske præsters side måtte

*J. M. Kylling
ca. 1902*

han kæmpe sig frem. Man ville endda lukke missionshusene for ham og anbefalede at gå til den grundtvigske frimenighed. Men han havde på den anden side sine venner blandt de unge. Da han var blevet bedt ud for at tale ved en julefest og blev hentet ved stationen, hilste værten ham med de betegnende ord: »Er der ikke andet, der er i vejen med dig, brorlil, end at du er for rød og hvid, så kan vi lige bruge dig. Blot du elsker Jesus.«

Der kom da trods alt god gang i hans virke. Og styrelsen i det i 1908 organiserede fællesforbund med pastor Simonsen, Oksenvad, som formand så sig da ved et forhandlingsmøde med deltagere nord og syd fra — i anerkendelse af hans evner og arbejdskraft og for at undgå splittelse i arbejdet — nødsaget til at indgå på »et magert forlig« og ansætte ham som heltidssekretær, naturligvis med det vedtagne neutrale påbud om at holde sig fra enhver offentlig nationalpolitisk optræden, hvad han da også strikte overholdt. En lykkelig arbejdstid begyndte — trods præsternes surmuleri.

Man gik nu i gang med at starte et eget månedligt »Kristeligt Ungdomsblad« ved siden af Tonnesens ugeblad »Sædekornet«. Det

begyndte den 1. april 1909 med Kylling som redaktør. I det første nummer skriver formanden, pastor Simonsen, at man vil »gøre en Filippus-gerning blandt de unge i Nordslesvig«. Kylling indleder hvert nummer med et digt af danske forfattere som Chr. Richardt, Vilh. Gregersen og Mads Nielsen eller også et oversat fra engelsk og lader danske og norske skribenter komme til orde. Selv var han en moden ung forkynder, der skrev for ungdommen, ofte med naturstemninger som indslag, f. eks. en aften ved Haderslev Dam, og informerede om kristeligt ungdomsarbejde syd og nord for grænseåen, hvor han deltog i ledermøder, alt med et missionerende evangelisk sigte og lønkammeret som det fornyende værksted. »God læsning er et godt gærde om eders fritid«, følger han til. »Videre horisont, mere hjertevarme, større lydighed og stærkere tro« skal der til. Nordslesvig er blevet sammenlignet med en »heksekedel«, han vil snarere tænke på en »andegård«: »Hjemstavnskærligheden er en hellig følelse, men at sidde under skræppeblad i andegården duer ikke for vor ungdom. Vor ungdom savner meget af det frie udsyn og det raske vovemod, som kendetegner de store nationers kristne ungdom. Det indtryk har jeg altid fået i samkvem med de fremmede nationer... Vi må have dørene op på vid gab til den vide, vide verden, hvor Kristus i vor tid drager frem sejrende og til sejr. Vi må ikke blot være tilskuere.«¹

Også til »Sædekornet« skrev Kylling jævnligt lødige bidrag. Han kom her i 1911 ved bladets kulturelle udvidelse med i et særligt »litterært udvalg« og vikarierede også en enkelt gang som redaktør. Tonnesen satte åbenbart stor pris på hans medarbejde. Ved siden af det åbent tilkendegivne kristelige vækkersigte havde han også — udtalt ganske vist — et nationalt-dansk: at frigøre den nordslesvigske ungdom fra den tysk-kirkelige spændetrøje. »At deres danskhed så ville udfolde sig af sig selv, vidste vi.« Bladet fik hurtigt 2000 abonnenter.

Hans væsentligste opgave var jo ellers arbejdet i marken ud over Nordslesvig. Han blev meget brugt og skånedes sig ikke. Han holdt f. eks. i 1911 219 møder, også i kroer og forsamlingshuse, ofte under politiopsyn. Det var ikke almindelig opbyggelighed, han bragte, men bibelsk, historisk, litterært underbyggede taler eller foredrag i en smuk, personligt indtrængende form, så unge tilhørere var med. Nationalt øvede han »den yderste selvtugt« uden dog at kunne til-

fredsstille præsterne. De af dem »påpegede farer så vi selv klart og var vågen overfor dem«. Men »aldrig har Nordlesvig været så dansk som i hine rige år før krigen. Vi gik fra defensiven over til offensiven over hele linjen. Næsten kun pastor Tonnesen var grebet af virkeligt frisind overfor os.« Dertil en lille flok af yngre præster. »De øvrige af vore troende præster kunne eller ville ikke tilegne sig det, og deres vanskeligheder overfor os blev større og større.«²

I 1910 stiftede Kylling eget hjem i Haderslev, idet han i Viborg domkirke blev viet af stiftsprovst Helveg-Larsen til sin forlovede, Dagmar Meldal, datter af domkirkens kantor, født i Mariager. Det øgede vel også hans lykkefølelse i hjem og gerning.

Særligt lederkurserne i Haderslev i januar måned mindes han siden med stor glæde. Her blev årets mødevirksomhed fastlagt, således de årlige store stævner på Kristi himmelfartsdag, to i øst og to i vest, også et vellykket Skt. Hans-stævne i Åbenrå Nørreskov og skibsudflugter til Als og Dybbøl, alt med stigende tilslutning.

Men Kylling var fortsat en stikkende torn i øjet på de tyske præster. De så ungdommen glide fra sig, særligt i Haderslev amt. Deres fremtrædende leder, pastor C. Matthiesen, barnefødt i Haderslev, fra 1910 forstander for Diakonisseanstalten i Flensborg, undså sig ikke ved at kalde Kylling »gedden i karpedammen«. Ja i præsternes dam måske, men så sandt ikke i den dansktalende og dansksindede befolkning, hvor han netop fik sin store banebrydende opgave i tidens fylde.

Da han så den 3. september 1911 havde holdt en kristelig-national tale i Århus-KFUM ved et FDF-stævne, faldt den tyske grænsepresses førstemand, den berygtede Strackerjan i Haderslev, også over ham. Han skulle, skrev han, have holdt et rent nationalt foredrag og dermed åbent stillet sig på linje med »de danske bestræbelser i Nordmarken og det sønderjyske arbejde i Danmark«, hvad han for så vidt hele tiden havde gjort. Men Strackerjan spørger nu Tonnesen, Kyllings foresatte og Indre Mission som helhed: »En ansat repræsentant for Hoptrup Indre Mission har ved en offentlig lejlighed overfor officerer i den danske hær fremsat den irredentistiske propaganda. Hvorledes vil pastor Tonnesen forholde sig til dette stærkt kompromitterende tilfælde af politisk udenlandsagitation?«³ Ingen svarede dog den også i tyske præstekredse ildsete tyske fanatiker. Tonnesen nødedes til at afkræve Kylling en skrift-

lig erklæring om at ville afholde sig fra sligt, hvad han dog nægtede at skrive under på. Det tyske præsteudvalg ved Kylling og hans arbejde blev dog nok forstærket.

Året efter, i 1912, kom så splittelsen i Nordslesvigs Indre Mission og dermed også i ungdomsarbejdet. Formanden, pastor Simonsen, nedlagde sit hverv og afløstes af pastor Carsten Petersen, fra 1911 i Maugstrup, den eneste dansksindede præst indenfor Indre Mission. Foruden pastor Tonnesens omstridte friere kurs fra 1907 i bibelteologisk og nationalpolitisk henseende ser det i et historisk tilbageblik ud til, at det særligt var Kyllings person og arbejde, som de udtrådte 12 tyske præster tog anstød af og lagde Tonnesen som formand til last. Deres kommende leder, pastor H. Bertelsen, V. Sottrup, angreb stærkt Kyllings nationale holdning, særlig den udtalelse af ham: »Befolkningens største lidelse er de tyske præster.«⁴

Kylling svarer herpå med en længere redegørelse bl. a.: »Når præsterne Bracker og Matthiesen i deres beviser skriver, at en mand med mine anskuelser »umuligt kan gøre et gavnligt arbejde i vort land«, og »umuligt kan tjene nordslesvigsk ungdom, som den trænger til at tjenes«, så rører de herrer dermed efter min overbevisning ved kernepunktet i de 12 præsters angreb på Indre Mission, nemlig stillingen til det nationale. Som bevis herfor en kendsgerning, som ingen af de herrer kan nægte, og som alle vore lægearbejdere kan bevidne: Da vi ved Tinglev-mødet den 17. september under drøftelsen af formandens mandatnedlæggelse nåede til det nationale spørgsmål, bankede pastor Matthiesen energisk i bordet og udbrød, at nu var vi ved kernepunktet: »Lad os holde det fast!«, sagde han.

Og endnu en kendsgerning: Ved det efterfølgende møde i Vojens den 23. september mellem missionens bestyrelse og arbejdere mødte der ved mødets åbning lægfolket en overraskelse. Præsterne havde nemlig holdt et separatmøde forud for fællesmødet og dér taget stilling én for alle og alle for én, og resultatet blev os meddelt ved fællesmødets åbning: at samtlige præster ville fratræde, hvis pastor Tonnesen genvalgtes. Begrundelsen: Pastor Tonnesens syn på Indre Missions stilling til det nationale. Derfor bør også navnlig de herrers udtalelser om mig ses ud fra deres nationalpolitiske standpunkt.«

Den vægtigste anklage, hans udtalelse om de tyske præster, vedkender han sig. Dog er den blevet forgrovet i agitationen. Allerede

i Tinglev havde han imødegået pastor Matthiesen og bebrejdet præsterne, at de gik udenom nationalitetsspørgsmålet: »Forstår De da slet ikke, at her ligger en stor nød for befolkningen? Jeg tænker ikke i første række på os troende, men jeg tænker på dette, at en befolkning, som på nogle få procent nær er af dansk nationalitet, har et præsteskab, som på ganske få undtagelser nær regner sig for hørende til en anden nation, som derfor ikke kan dele vore nationale sorger og glæder, ikke kan vejlede os i så henseende, men endog står i nationalt modsætningsforhold til os. Forstår De da slet ikke, at dette bliver én af befolkningens dybeste lidelser?«

Præsteskabet, som selv mener at øve en vis »national faste« i grænselandets nationalitetskamp, må dog — som pastor Tonnesen og hans yngre præstemedarbejdere — også kunne tåle at høre den anden side af sagen og søge at forstå den. »Den præst, som intet forstår af dette, han har aldrig loddet dybden i vor folkesjæl« og har mistet »adkomst til at fradømme en mand med mine anskuelser mulighederne for at tjene nordslesvigsk ungdom, som den trænger til at tjenes.« Præsterne står i et nationalt modsætningsforhold til den danske befolkning. »Jeg bor midt iblandt mit folk.«⁵

Det var en stærk, men sand anklage i situationen, båret af dansk livsvilje på kristen grund og dermed uangribelig, men naturligvis ildeset i tyske kredse, som regnede med og arbejdede for det erobrede lands kommende tyske fremtid. Han fortsatte da også uanfægtet sit arbejde indenfor Tonnesens gamle Indre Mission, medens de tyske brød samarbejdet og dannede deres egen, »Det gamle budskab«. Blandt lægfolket vandt hans uforfærdede optræden stigende anerkendelse og tilslutning.

Da de to ledere af landsdelenes kirkelige centraler, Diakonisseanstalten i Flensborg og Missionsanstalten i Breklum, Matthiesen og Bracker, var blandt de 12 udtrådte, var det naturligt, at det danske Nordslesvig, som hidtil i væsentlig grad havde været med til at bære disse frie menighedsarbejder, søgte nye veje i sygeplejen og ydremissionsinteressen. Man gik nu — ligesom de grundtvigske frimenigheder — nord på og søgte at få uddannet menighedssygeplejersker i København og at støtte danske missionsselskaber.

Kyllings kreds fik i den forbindelse i foråret 1913 i Haderslev oprettet et såkaldt »Kirkeligt Lægforbund« efter kongerigsk mønster med især ydre mission, som Kylling nu går stærkere ind for, på

programmet. Indremissionær I. B. Jensen, Agerskov, bliver formand og han selv sekretær. Der meldte sig kun danskindstillede til denne læge sammenslutning, som fik en god start den 26. juni i Haderslev, hvor blandt andre også indremissionær Hans Knudsen talte. Tonnesen kunne ikke andet end at ønske til lykke i »Sædekornet« med det nye friske tiltag. Men myndighedernes hårde pres på ham i disse gærende år nødte ham i foråret 1914 til at udskille lægforbundet fra Indre Mission og lade Kylling fratræde som ungdomssekretær og fra 1. juli alene være lægforbundets sekretær.

Fra april 1914 udgav man så også et nyt blad, »Kirkeværnet«, (svarende til »Landeværnet«) som det nye forbunds organ, redigeret af Kylling. Det udkom vist kun med ét nummer på 8 store sider, men er meget oplysende om målsætningen. Redaktøren indleder med en betragtning ud fra Neh. 4 om »Murskeen og sværdet«. Som israelitterne under Nehemias genopbyggede Jerusalems faldne mure, vil lægforbundet i bøn og arbejde føre en »forsvarskamp« i Nordslesvig for fædrenes nordiske kirke. Og »vor Gud vil stride for os.« Programmet, vedtaget på generalforsamlingen den 7. april, har to punkter: 1. »Værn og fremme af livets ret indenfor kirken« og 2. »Barmhjertighedsarbejde i vort eget folk og missionsarbejde blandt hedninger og jøder.« Det første anliggende bliver i virkeligheden et åbent og skarpt opgør med den tyske statskirkes præsteskab, hvis største part »regner sig for hørende til en anden nation end vi og synes at føle sig mere forpligtet overfor myndighederne end overfor menighederne.« Det kommer bl. a. til udtryk i »den stærkt tiltagende fortyskning af gudstjenesten i vore sognekirker«. Eksempler fra den senere tid i Abild, Hostrup, Tinglev, Agerskov, Rise nævnes. De 12 præsters brud med Tonnesens Indre Mission viser deres »mangel på forståelse for menighedens og folkets forsvarskamp«. Man må i situationen regne med en indremissionsk frimenighedsdannelse i lighed med den grundtvigske, hvad Tonnesen da også selv gjorde på det sidste. Flertallet vil dog helst blive i Landskirken. »Men vi vil tilskynde vore medlemmer til overalt at træde i skranken for vor historiske og evangeliske ret til at leve vort kristenliv i vore fædres kirke og i samme ånd og sprog som de.«

Man vil nu ikke mere anbefale unge mænd og kvinder at lade sig uddanne i Breklum og Flensborg-anstalterne, men at gå til Køben-

havn. Sammen med »Udvalget for kristelig virksomhed i Nordslesvig« vil man støtte Børnenes Helsehjem ved Kelstrup strand.

På et forhandlingsmøde i Tinglev 2. påskedag var dette program til offentlig drøftelse med indremissionærerne, gårdejerne M. Lorenzen, Ll. Emmerske, og Johan Nissen, Strandelhjørn, som indledere. M. Lorenzen gik ud fra Amos 7, hvor lægmanden Amos træder uforfærdet op overfor præsten Amasia i Betel. Lægforbundet vil »gøre Amos' gerning i Nordslesvig i dag! J. Nissen talte indtrængende om menighedslivets mangfoldige farer, som man skulle være vagtsom overfor. En livlig forhandling fulgte. Lægforbundet havde »en bredere kirkelig basis end f. eks. Indre Mission«, betones det, »og ville netop have sognemenighedsmedlemmerne i fædrenes kirke i tale.« Mødet var en uforfærdet læg kamperklæring overfor flertallet af præsterne med »tysk kirkebasis, tysk kirkeopfattelse og tyske kirkeinteresser.« Man ville nu især sætte ind i det truede grænseområde, at det ikke skulle gå Nordslesvig, som det var gået Sydslesvig.

Men så kom det længe forberedte og ventede tyske militære angreb den 1. august 1914 og dermed den første verdenskrig. Kylling måtte den 2. august stille til militærtjeneste. Han blev som 41-årig landstormsmand sendt på grænsebevogtning mellem Fjærsted og Harreby ind mod Ribe og blev her vinteren over. Han kunne da godt, fortæller han, hoppe over grænsestregen, kun markskel, knæle på dansk jord og bede for land og folk og deres nådige bevarelse.

Men næste forår blev han så sendt til fronten i Karpaterne, hvor han som »skriver« havde sit arbejde lige bag ved fronten. Han døjede her krigens altid umenneskelige strabadser med sult og sår og død indtil foråret 1917, da han kom tilbage til garnisonen i Stade. Ud over forbindelsen med hjemmet i Haderslev lod han ikke stort høre fra sig, men fulgte ellers med i, hvad der foregik derhjemme gennem de tilsendte kirkelige og politiske blade, og ventede på krigens afslutning, der stadig udskubbedes, og så Sønderjyllands tilbagevenden til moderlandet.

På det sidste var han vagtmand i Kabdrup ved Haderslev, hvorfra han den 3. december 1918 blev hjemsendt. Han gik da straks i arbejde med at forberede de nordslesvigske kristelige ungdomsforeningers overgang til de kongerigske, som det blev vedtaget med tilrejsste repræsentanter nord fra på ledermødet i Haderslev i januar

1919. I samleværket »Sønderjylland vundet« (1919) skrev han en lang og vægtig artikel om »ungdomssagen« i Nordslesvig, historisk og litterært vel underbygget.

I juni var han til delegeretmøde på Nyborg Strand og talte her om »Sønderjyllands kirke og skole i overgangstiden.«

Med Diakonissestiftelsens forstander L. J. Koch forhandlede han i Kolding om snarlig oprettelse af en diakonissestation i Haderslev.

Kylling var nu helt fratrukt som sekretær og blevet redaktør sammen med »Dybbøl-Posten«s tidligere redaktør A. Svensson ved det af dem i fællesskab fra 1. april 1919 nystartede konservative lokalblad i Haderslev »Danskeren«, senere »Haderslev Stiftstidende« og »Jydske Tidende.« Han var ansvarlig for en menigheds side med kirkeligt stof, til at begynde med to gange om ugen, senere med større mellemrum. Vi følger her hans stillingtagen til de kirkelige begivenheder i overgangstiden: Man vil »kæmpe for kristen danskhed og dansk kristendom i den danske menighed, hige efter, at de troende skal blive Danmarks salt, ved levende dansk kristendom«, som har været »forbudt i Sønderjylland, blev kaldt verdslig.« Man skulle være »neutral«, hvilket var »ensbetydende med tysk væsen. Den sidste menneskealders kirkeregering overgår alt i retning af uændelighed og tvangstægt« imod »menighedernes selvbestemmelsesret. Det er nu fejtet bort af Herren.«⁶

Den nye tid fik sit overbevisende udtryk i himmelfartsmødets store tilslutning i Haderslev, over 1000 deltagere. I juni tager han kritisk stilling til den unge pastor Johs. Tonnesens afskedsartikel i »Sædekornet«: »Hvorfor jeg forlader Nordslesvig.« Tonnesen var jo én af de nationalt forstående yngre præster, der — selv afgjort tysk indstillet — var gået ind for en tysk fredspolitik overfor danskerne. Men denne politik og dermed artiklens »udgangspunkt er i virkeligheden den altydske tankegang«, blot med et fredeligere for tegn, Nordslesvigs langsomme fortyskning.⁷

Kaftan, som han åbenbart selv har oplevet på visitats i en nordslesvigsk kirke fra kordøren nedlade sig som en romersk kardinal til menigheden, betegner han som »en hierark.« Hans embedsbesættelser i Nordslesvig foretoges »med stor klogskab og lempelig hensynsløshed, en klog mand, der først plukkede frugten, når han fandt den moden. Med sin overlegne intelligens vidste han, at alt for skarp gør skåret.« Den danske gudstjeneste forsvandt i hans tid fra Mel-

lemslesvig. Hans stilling til de grundtvigske frimenigheder var kirkeligt i højeste grad utilbørlig. Men nu skal modersmålet atter »i højsædet i alle de af vore kirkehuse, hvor det blev askepot i biskop Kaftans tid.«⁸

Afstemningen nærmede sig omsider. I sin nytårsartikel 1920 skriver han, at »det år, som nu synker i graven, har været rigt på skuffelser.« Men med »freden følger vor frihed.« Den lykkelige afstemningsdag i Nordslesvig den 10. februar oprandt. »Mellem slagene« kalder han sin næste større betragtning med henblik på den følgende den 14. marts i Mellemslesvig. Han hævder heri, »at ikke mindst kirkens og Guds menigheds forsømmelser overfor Mellemslesvig er skyld i, at kampen for at nå hjem er så hård for vore landsmænd dernede.« Vi skal bede til Gud, »at han også vil give os Danmarks fangne i Flensborg og Mellemslesvig tilbage, om det er hans nådige vilje.«⁹

I modsætning til sin skarpe kritik af pastor Johs. Tonnesen, omtaler han med stor respekt pastor Johs. Schmidt, Vodder, der også har offentliggjort et »Afskedsord« til sin menighed for at blive politisk redaktør i Tønder og senere det tyske mindretals mangeårige repræsentant i det danske folketing. »Han har altid tonet rent flag i enhver henseende hjemme som ude.«¹⁰

Diakonisseanstalten i Flensborg, noterer han, tonede »rent flag for Tyskland« forud for afstemningen den 14. marts.

»Sorrige og glæde« er betegnende nok overskriften for betragtningen til genforeningsdagen: »Og når vi nu ved Nordslesvigs genforeningsfest går til Herrens hus for at takke, lad os så gøre vor Gud det løfte, — alle vi, som vil være brave danske og sande kristne og løfte Thyras og Ansgars arv — at vi vil bede og arbejde for at genvinde hele Slesvig for vort fædreland og vore fædres kirke. Hvis Guds folk i Danmark sætter sig dette mål i ånd og sandhed, så nås målet før eller senere. Lykkes det at vække Mellemslesvig op til levende kristendom ved modersmålets hjælp, så er ulykken afvendt fra menigheden dernede og folket med.«¹¹

Ved det første rigsdagsvalg i efteråret 1920 stillede Kylling sig som konservativ kandidat i Løgumkloster-kredsen.

Så kom i tidens følge de spændende præstevalg, et ja eller nej til, om menigheden ville beholde de siddende præster, som ønskede at blive i deres embede. Kylling havde selv været medlem af det kirke-

lige udvalg, som forberedte overgangen til dansk kirkestyre. Det gik ikke, som almindelig ventet. Især i grænseområdet blev tyske præster genvalgt ved tyske stemmers hjælp. I anledning af afstemningerne på Als skriver Kylling da: »De fleste tyske præster har, som ofte nævnt her i bladet, forløbet sig grundigt i den første krigsbegejstring«, også præsterne Mahler og Langlo. Men at alsingerne nu kasserer disse nidkære missionspræster og beholder de ringere, »er såre trist.«¹² Den første rejste da nord på, den anden syd på.

Kylling blev imidlertid træt af det bundne redaktionsarbejde ved et dagblad og længtes efter en friere kristelig gerning, som han nu følte det som sin pligt at skulle tage op i Mellemslesvig.

I 1921 var den senere biskop i Haderslev C. W. Noack blevet dansk præst i Flensborg under »Dansk Kirke i Udlandet«, foreløbig ved kirkesalen »Ansgar«, fra 1927 ved Helligåndskirken. I efteråret 1922 mødte da Kylling, »en lille tætbygget mand«, op i hans stue og tilbød sit medarbejde i et frit kirkeligt arbejde syd for den nye statsgrænse. Han optrædte resolut for Tyskland og flyttede med hustru og datter til Flensborg. Frk. M. S. Christensen, Flensborg, der hørte til familiens vennekreds, siger i dag: »Han var den virkelige pioner i det kristeligt-danske arbejde på landet hernede. På cykel, med tog og til fods tog han lange ture ud på landet, mest vest på, helt over til vesterhavssøerne. Og han var dygtig til både at pløje og så.« De tyske myndigheder så påny ilde til ham og søgte at hindre hans virke, men han svarede dem: »Ich bin deutscher Rückwanderer. Was wollen Sie mir?« Så måtte de lade ham gå. Men i foråret 1923 kom han dog sammen med andre ud for en husundersøgelse i anledning af de verserende Kanalstat-planer.

Pastor H. F. Petersen kom i 1926 som særlig land-præst til Flensborg og fik et godt samarbejde med den virksomme Kylling.

Han fortæller herom i Sydslesvig-bøgerne »Danske i Sydslesvig«, 1933, og »I krig og fred«, 1946: »Indtil sygdom kom, gav han det danske kristelige ungdomsarbejde på landet i Sydslesvig sin kraft« og mindede samtidig moderlandet om: »Glem ikke at have kristelig omsorg for eders landsmænd syd for grænsen. Hensynsløs sand var vor afdøde ven i ord og færd, både hernede og derhjemme, ret en vægter i den danske kirkes fødestavn Sønderjylland.«¹³ 1946: »Han og jeg talte og travede meget sammen, og vi delte drømmen om

Sydslesvigs opvågnen, den som nu er kommet. Hans kone var også en prægtig dansker.«

Ved Ansgar-festen i 1926 var han sammen med Kylling og andre i Hedeby, ved Halvkredsvolden og Dannevirke, hvor Kylling talte, og derefter til møde i »Slesvighus« med stiftsprovst Ussing.¹⁴ Samme år var Kylling til ungdomskongres i Helsingfors. I Flensborg var han formand for biblioteksforeningen.

I en henvendelse fra støtteudvalget for »Kristeligt ungdomsarbejde syd for grænsen« (H. Bruun, P. Paulsen, J. Mathiesen og præsterne Buck og H. F. Poulsen) siges i oktober 1924, at Kylling »langsomt vinder fodfæste.« Han har også rejst meget nord for grænsen i det forløbne år for at slå til lyd for sagen. Selv skriver han om »En tur på landet« (eftertryk forbydes): Han tog med tog til Læk, hvor der netop var stort marked, og derfra til fods tilbage til Valsbøl. Efterhånden, som de handlende fik munden på gлед, iagttog han, kom det sønderjyske mål frem af det sædvanlige nedertyske. Men »modersmålet er bleven frataget befolkningen i kirke og skole. Resultatet er magert. Men jeg har heller ikke regnet med nogen tidlig høst i denne ørken, der skal forvandles til en rosengård.«

I »Levende billeder fra sønden skel« fortæller han om nogle sydslesvigske tragiske skæbner, han havde mødt. En ytrede i en lang samtale, at kun dansk prædiken, ikke tysk, greb ham om hjertet. I gårdejer Brodersens skov i Tarp fik han himmelfartsdag arrangeret et vellykket ungdomsmøde, som samlede ca. 170 deltagere. Pastor Moos og han selv talte. Han tilbød at bruge tysk, men ingen ønskede det. Da gårdejer Lorenz Jepsen i Valsbøl fik indviet en forsamlingsaal på sin gård, var han selvskrevet til at være en af talerne.

Men ret snart viste sig under det hårde arbejdspress en tiltagende hjerneforkalkning, der efterhånden gjorde ham helt uarbejdsdygtig, til sidst endda helt formørkede hans tanke. Da var familien i 1928 flyttet til Kollund i mere rolige omgivelser, hvor døden så barmhjertigt løste ham den 7. maj 1931, knap 58 år gammel. Overlæge Schou, Dianalund, hvor han havde søgt lægehjælp, opgav årsagen til at være »den store psykiske belastning før og under verdenskrigen.« Pastor Noack og arbejdsfællen fra ungdomsårene P. Paulsen talte ved jordefærden i Helligåndskirken, pastor Petersen havde jordpåkastelsen på kirkegården ved Møllegade.

Året efter hans død på grundlovsdagen — i forbindelse med den

danske kirkes årsfest — blev der afsløret en mindesten på hans grav med indskriften: »En dansk herrens stridsmand. Rejst af venner.«

Noack holdt afsløringstalen og giver heri et troværdigt billede af sin trofaste arbejdsfælle og hans korte virke i Sydslesvig.

Det tør nok efter det her tegnede billede af Jes Mathiesen Kyllings liv og gerning hævdes, at han indenfor Indre Mission i Nordslesvig i årene før den første verdenskrig var den enlige modige mand, der som kristen, nationalbevidst sønderjyde åbent tog kampen op mod det i disse år nationalt opstemte tyske præsteskabs forsøg på nationalt at neutralisere det danske vakte lægfolk for derved at vinde det for Tyskland. Det turde være Jes Mathiesen Kyllings historiske dåd i grænselandets skæbneår op under 1914.

NOTER OG HENVISNINGER

Papirer i fru Dagmar Kyllings eje.

»Kristeligt Ungdomsblad« 1908—20.

»Kristelig Folkekalender for Nordslesvig 1910«. (Den kristelige ungdomssag ved J. Kylling).

»Sædekornet« 1911, 19. november ff. (Referat af Indre Missions 25 års jubilæum i Hoptrup ved J. Kylling).

»Indre Mission og Nordslesvig. Et forsvarsskrift«, 1913 ved H. Tonnesen.

»Kirkeværnet«, 1914, april.

»Sønderjylland vundet«, 1919 (Ungdomssagen ved J. Kylling).

»Danskeren«, 1919—21.

»Jydske Tidende«, 1931, 8. maj (Mindeartikel ved A. Svensson).

H. F. Petersen: Danske i Sydslesvig, 1933.

Samme: I Krig og Fred, Sydslesvigske oplevelser, 1946.

NOTER

1. »Kr. U.« 1913, nr. 11.
2. »Sønderjylland vundet«, s. 139—62.
3. Gengivet i »Modersmaalet«, 1911, sept.
4. »I. M. og Nordsl.«, s. 85 ff.
5. Sst., s. 104 ff.
6. »Danskeren« 1919, 1. april.
7. Sst. nr. 68.
8. Sst. 7. august.
9. Sst. 1920, 20. februar.
10. Sst. 5. marts.
11. Sst. 9. juli.
12. Sst. 1921, 7. januar.
13. »Danske i Sydsl.«, s. 160.
14. »I krig og fred«, s. 13.